

Gyoma község hajdana és történeti fejlődése

Leírta: K. Nagy András

1905 Martius hava

I. füzet

GYOMA

Gama 1332.

Gyoma 1393.

A Hármaskörös bal partjára esik. Hajdanán Póhalom, Ege, Endrőd és Nyárszeg falvak vették körül.

Gyoma a régi magyaroktól használt Személynév volt. A Szinnyei Merse család őset pl. Gyomának hívták.

A békés megyei Gyoma község tehát első Gyoma nevű tulajdonosától, vagy lakosától vette nevét.

Először 1332-ben említik, midőn papja, Pál, 5 garast fizetett a pápának.

Egyháza minden Szentek tiszteletére volt avatva, s papja 1552-ben még katolikus volt, mert megfizette a Trienti (!) zsinatra utazó követ költségeiből ráeső 3 forintot.

Ritka község melynek földesurait oly pontosan ismernők, mint Gyomáét.

A XIV. században a Neczpáliakkal egy őstől származó Iktári Bethlen család bírta. Azonban a Neczpáliak is követelték, hogy a Bethlenek Gyomát és egyéb délvidéki közös birtokot (Bethlen, Ösi, Seprős, Bodon, Iktár) velük megosszák.

Megkezdték evégre a pert 1247-ben, de távol Turóc megyében lakván nem folytatták elég szorgalmasan. Úgy, hogy 1393-ban csaknem egészen újból kellett kezdeniük. Ettől kezdve azonban Neczpály György folyton sarkukban volt a bírának. A Bethlenek kimerítettek minden törvényes eszközt az ügy halogatására. De 1412-ben már nyilvánosan a vásárokon kikiáltották nevüket s úgy idézték őket a nádor elé. Ekkor aztán megadták magukat s elhatározták, hogy kiadják a Neczpáliakat megillető részt.

Jó emberek közvetítésével még mielőtt a nádor, döntő ítéletet hozott volna, úgy egyeztek ki, hogy átengedik a Neczpáliaknak Gyomán a földek és más haszonélvezetek felét, de akkor ott lakott jobbágyoknak csak harmadát adják át.

Az egyezséget 1412 Deczember 8-án hajtotta végre Szederkényi János a nádornak e végre kiküldött embere, az aradi káptalan bizonyosságának jelenlétében. A Mihály fia János házától Péterfia Egyed házáig és Márkus János házától a templom tájékaig eső házak jutottak Neczpáli Györgynek és örököseinek.

A falut a Sárosér osztotta kétfelé.

1421-ben a Bethleneket és Neczpáliakat megerősíti a király Gyoma birtokában, s e révén újra beiktatják őket.

A pénz szűke miatt a Neczpáli család egy fél századig sem tarthatta kezén Gyoma nagy nehezen visszakapott felét. Neczpáli Györgynek István nevű fia fiúörökös nélkül halt el, s így az ő Gyomai része unokaöccsére Neczpáli Balázsra, Demeter fiára szállott. Csakhogy ebből ki kellett fizetni az elhunyt István özvegyének hozományát és leányának Neczpáli Annának, Szokolyi László békési várnagy nejének leány negyedét.

Ámde Balázs úrnak pénze nem volt, s így nem fizetett s hozzá még birtok átengedéssel se akarta megváltani az özvegy és leány jogos illetményeit. Ezeknek a türelme elfogyott és fölbiztatták Szokolyit, hogy erővel vegye meg a hozomány és leánynegyed árát. Ennek

következtében Szokolyi 1453 pünkösdkor 3 ménesbeli lovat hajtatott Gyomáról, azután pedig Nagy Ambrus nevű jobbágyot fogágba tétetett s azt csak két 10-10 forintot érő lovon bocsátotta szabadon. 1454. február elején 20 Ft-nyi taksát vett meg a Gyomaiakon, február 14-én pedig személyesen iderándult s újra 14 Ft taksát, 5 db összesen 16 Ft-ot érő ökröt fizettetett a Neczpáli részen lakó jobbágyokkal úgy, hogy emiatt az emberek kezdtek onnan szökdösni. 1457-ben pedig minden szolgálmányt lefoglalt a maga, illetőleg neje számára. Így aztán megtört Neczpáli Balázs, s 1458-ban beismert, hogy a hozomány és leánynegyed fejében tartozik Neczpáli István özvegyének és nejének (?) 220 Ft-tal s ennek fejében zálogul leköti és átadja nekik az ő Gyomai részét, hogy addig bírják, míg a 220 Ft-t le nem fizeti. Ez bizony sokáig váratott magára.

Neczpáli Balázs török fogságba esett feje váltságát is alig tudta előteremteni. Szokolyi és neje megunták a várakozást s készpénzre lévén szükségük tovább zálogosították Gyoma felét Zarándi Tompa Pálnak. Ezt aztán 1471-ben felszólítja Neczpáli Balázs, hogy adja vissza Gyomát, mert ő hajlandó a zálogpénzt lefizetni. A felszólítás nem volt sikertelen, úgy hogy 1478-ban megint Neczpáli Balázsé Gyoma fele, s ez évben az országbíró előtt oly egyezsége lép a Bethlenekkel, hogyha fiú örökös nélkül halna el, minden ingatlan a Bethlenekre (Gergelyre és Domokosra) szálljon. 1478. június 10-én beleegyezett a szerződésbe maga a király is.

Úgy látszott tehát, hogy a Bethlenek megint urává lesznek egész Gyomának. De sokat kellett nekik még azért fáradniok. Az örökös pénzzavarban lévő és állhatatlan Neczpáli Balázs 1479. márcz. 8-án a turóczi konvent előtt visszavonta a Bethlenekkel kötött és a királytól is megerősített szerződést s összes javait 2000 Ft-ért Just Andrásnak zálogosította el. Egy hét múlva régebbi 4000 Ft adósságát is mintegy rátábláztatja birtokaira, s azokat most már 6000 Ft-ban köti le Just András javára. Sietett volna már most Just a zálogos javakat kézhez venni. Gyomán 1479. április 15-én akarta magát beiktatni a Neczpáli részbe, de a helyszínen halásztelki Fodor Osvát a budai káptalanban pedig Bethlen Domokos ellenmondott. Megkísérelte a beiktatást mégegyszer 1479. Decz. 24-én (!) de akkor meg Bethlen Domokos özvegye fiai nevében mondott ellen.

Ekkor aztán hosszú 17 éves pör keletkezett. Ez alatt Bethlen Domokos fiai az 1478-iki szerződés alapján rátették kezüket a Neczpáli részre, s annyira biztosnak érezték magukat birtokában, hogy már most az egész községet eladták Szegedi Dóczi Gergelynek. 1493 elején már arról értesült Just András, hogy új földesúr szedi a taksát Gyomán – mint ő vélte – már neki akkor a királyi törvényszék előtt nyert ügye volt, csak az a fatális beiktatás birtokba vétel volt hátra. Nosza, küldött is Dóczi szigorú királyi parancsolatot, majd utóbb megidézette a Nádor elé, de mindez nem használt. 1496-ban úgy sarokba szorították a Bethlenek Justot az 1478-i szerződéssel, hogy kénytelen volt egyezsége lépni velök. A Bethlenek lemondtak a Neczpáliaknak felvidéki (Turóc, Lipót, Árva megyei) birtokhoz való jogokról Just András javára; Just pedig lemondta békés és zarád megyei birtokokra emelt követeléséről. Így aztán tetleg sohasem lehetett Just gyomai birtokos.

A Szegedi Dóczi család aztán egy századon át bírta Gyomát. 1515-ben Dóczi János elzálogosította ugyan Ispán Gálnak 700 Ft-ért, de 1519 táján visszavette, s Terhes Simon, Dezső Albert, és Bodó Lászlónak – gyomai lakosok – már, mint Dóczi János jobbágyai

tanúskodnak a Ludasfenékért folyt perben. 1525-ben a Ferdinánd pártiak hűtlenség alapján (Dóczi János dühös Zápolya párti lévén) elvették tőle. Ferdinánd Brandenburi Györgynek ajándékozta s ennek tisztei csakugyan elfoglalták Gyomát, Dóczi ménését s egyéb jószágait pedig elhajtották. Egy év múlva azonban Gyula vára ostromzár alá került, a Zápolya pártiak lettek az urak Békés megyében s így Dóczi is szépen visszavette Gyomát. Halála után (1534) Gyoma, testvére, Miklóstra szállott, s ez bírta még 1552-ben. 1553-ban hűtlenségbe esett s e miatt Gyomát 1553/1554 Olcsvárovis Demeter foglalta el. – De az 1556-64 években állandóan özvegy Dóczi Miklósánét írják Gyoma birtokosának. –

A török uralom előtt Gyoma határa szűk volt. 1425-iki határjárása szerint keletről az őzed halomtól a Keselyjös halomig terjedő vonal különböztette meg Egé-től. – Nyugat felé sem terjeszkedhetett, mert közte és Endrőd közt még ott volt a Nyárszeg.

E kis határon az 1413/14/96 években 3 pusztta volt: Ózed, Miklóslaka és Téglástelek. Ez utóbbi helyett egyszer Nyárszeg fordul elő Gyoma pusztájaként, de ez merő tévedés (?). E puszták közül ma csak Ózed hollétét tudjuk megjelölni (!)

1552-ben 7, 53-ban 15, 56-ban 22, 60-ban 23, 62-ben 19 kapu után fizette lakosai adót. 1562-ben 20 itt lakó jobbágnak volt vetése, 7-nek pedig nem. Az előbbieket 12 ½ vontató búzát, 10 ½ vontató árpat fizettek fél tized fejében. Az 1557-58-iki defter szerint 25 (22 régi, 3 új) ház volt benne. Minden adatokkal egybevágh az 1563-iki összeírás. E szerint akkor 27 jobbágycsalád s így mintegy 135 lélek lakott Gyomán. A családok Dezső, Kettős, Szécsény s.a.t. neveket viselnek.

1564-ben valami nagy baj történt a faluban. Vagy leégett az egész vagy elfutottak lakosai. Csak e két okból történhetett, hogy az 1564-iki adólajstrom nem vette számításba...-

Az 1596-iki romlás után Gyomát a XVII. században reformátusvallású lakosok szállták meg. 1634-ben Diószegi Andrászt rendelték ide papnak. 1685-ben pedig Solymosi Boldizsár volt a papja, de oly nagy nyomorban élt, hogy a turiaktól alamizsnát kért.

Ez időbeli földesurairól csak annyit tudunk, hogy 1663-ban Szöllősi Mihály magáénak tartotta Gyomát, s ortalomlevelet kért reá a Nádortól. Lakosai közül pedig csupán Kecskeméti Mihályt ismerjük, ki 1680 táján a tur és szarvas közt levő határról tanúskodik.

1685-ben lakosai elfutottak, s midőn 1698-ban a kincstári tisztartó (!) végigjárta a Békés megyei falvakat – vagy helyeit Gyomán 20 elpusztult házhelyet számlált meg. –

1701-ben néhányan újra megültek a régi faluhelyet, mert visszahívogatta a még meglehetősen épen álló régi templom, de két év múlva futniuk kellett a ráczok elől. 1707-ben vagy 1708-ban megint megkísérelték a falu benépesítését csakhogy ekkor sem lakhattak itt tovább két esztendőnél.

1709 – 1718-ig (!) Gyoma lakatlanul állott. A hosszú bujdosás alatt a régi lakosai úgy elszéledtek, hogy 1719-ben ezek közül csak egyetlenegy Józsa Lőrincz nevű került vissza. A többiek mind ref. és ág. ev. vallású szökevények voltak.

1719-ben 27 rossz viskóban laktak s annyi erejük sem volt, hogy a régi romladozó templomot kijavíthatták volna, hanem állítólag csak nád-falu házban tartották az istentiszteletet. Ily állapotban kapta 1720-ban Harucker János György s az ő gondviselése és párfogása alatt az addig szökésre minden pillanatban kész lakosok még is csak megmaradtak, annál is, inkább mert az Egei pusztát szabadon használhatták.

1729-ben már annyira vitték az ekkor már csupa ref. vallású gyomai lakosok, hogy vályogból új templomot építhettek maguknak.

1775-ben ennek helyébe új, nagyobb templomot építettek, de most is csak vályogból.

1791-ben pedig emellé tornyot raktak végre.

1807-ben felépült a mostani ref. templom. Ebben nagy kárt tett az 1816. január 29-iki nagy fergeteg, mert a templom tornyát egészen levetette.

Az 1848. április 8-iki roppant tűz pedig 23 épülettel együtt elhamvasztotta, de pár év múlva 10500 Ft költséggel a templommal együtt újra befedték, 1879-ben a tornyot 10 (!) öllel felemelték és rézzel befedték.

1735-ben a gyomaiak közül 9-en vettek részt a Péro féle lázadásban s ezek közül 4 tért vissza.

Az 1739-iki pestis sokkal nagyobb kárt okozott a községben, mert e szörnyű betegségben 485 ember halt meg. Mindamellet a lakosok annyira gyarapodtak, hogy 1750-ben már nem volt elég eddigi határuk jószágaik tartására, hanem bérbé vették Póhalmot is. Ebből a határból 1773-ban 3495 (1200 □ öles) holdat műveltek.

Az 1788-iki földmérés szerint szántóföldnek használható volt a határból 14000 (1200 öles) hold, legelőnek pedig 14560; a nádas mocsár 6328 holdat foglalt el. Éppen a legmocsarasabb helyekre, Ványa és Gyoma között több vitás terület volt s emiatt már 1755-56-ban határper keletkezett.

Újabb időben (?) hogy a régen önálló csudaballai pusztát is közigazgatásilag ide csatolták Gyoma határa 38955 kataszt. (!) holdra emelkedett.

A legelő elkülönítés a község lakosai és a földesúr között megyénkben itt történt meg először, mindjárt 1832-e, de a lakosság a neki átadott legelő miatt roppant zúgolódott s folytonosan perlekedett, úgy hogy 1834-ben a jegyzőnek és bírónak (emiatt) le kellett mondania. A panaszok, vizsgáló bizottságok egymást érték. Csak rendes per útján ért véget.

1798-ban Haruckern örökösök Gyomát szarvasi rátához osztották s így került a Gróf Stockhammer család kezére. Nevezetesen 1806-ban gróf Stockhammer Ferdinándé lett. De 1829-ben vagyonát s közte Gyomát is zárlat alá vették s amint az alól felszabadult Gyomát 1836-ban haszonbérbé adta Szitányi Ulman Franciskának, Wodiáner Móricz nejének. 1839-ben ugyanennek eladta.

Már (1839) előzőleg Stockhammer Ferdinánd jószágkormányzói Bujanovics Ágoston 1812-1829) (szolg.idő) és Csepcsányi Tamás (1829-36) uradalmi kastélyt s különféle uradalmi épületeket készítettek itten, 1836-ban pedig Ulman Franciska fia Vodiáner Sámuel költözött ide legazdálkodni.

Csepcsányi mint ág. ev. vallású hitfeleinek pártfogója volt az ki 1830-ban Berényből német ág. ev. lakosokat telepített Gyomára.

Ezek számára 1840-ben szerveztek lelkészséget; templomot pedig 1863-ban építettek. E templom 1887-ben leégett, de az ág. ev. vallásúak buzgósága csakhamar helyre állította azt. A római kath. lakosok száma is mindinkább gyarapodott s azért már 1849-ben küldöttek ide lelkész helyettest. Rendes plébániát szerveztek 1862-ben.

1877-78-ban báró Vodiáner (Móricz) Albert és neje Aczél Zsófia Hauszmann Alajos terve szerint gyönyörű román építésmódú templomot építettek itt Jézus Szentséges Szívének

tiszteletére. A templomhoz van csatolva Szent kereszt tiszteletére emelt kápolna és ez alatt van a báró Vodiáner család Sírboltja.

Még ezzel sem elégedett meg a báró Vodiáner család, hanem 1884-ben a templom közelében emeletes és pompás berendezésű árvaházat épített s az ott nevelt árvák gondviselését az irgalmas nénékre bízta.

A zsidók száma 1852-ben 139 főre ment s 1868-ban építettek zsinagógát.

A Körösön 1795-ben maga Gyoma községe épített hidat s ez tartott egész 1850-ig. Ettől kezdve két esztendeig kompon közlekedtek a gyomaiak. (na és 1972-ben!) 1852-ben az uradalom új hidat csináltatott.

Nemrégiben a Hármas Köröst egy átmetszés következtében a város mellől elvezették s az új meder felett megyénk vashidat épített. (1889.)

Az árvíz nagy kárt tett itt 1816-ban, továbbá 1830-ban, 1836 – 1847-ben a nagy terméketlenség miatt csaknem éhség ütött ki a lakosság között úgy, hogy a szegényeket több héten át táplálni kellett.

Gyoma 1719-iki lakosságának számát legfeljebb 150-re tehetjük.

1773-ban: 191 telkes jobbágy
107 házas zsellér
84 házatlan zsellér
18 iparos és 1 kereskedő család, vagyis mintegy 1490 lélek lakta.

Házak száma:

1773-ban:	330
1827-ben:	736
1850-ben:	1107
1897-ben:	1807

Lakosok száma:

1827-ben	5244
1852-ben:	7806
1890-ben:	10867

Ezen utóbbiak közül:

Magyar nyelvű:	10207
Német nyelvű:	596
Tót nyelvű	57
Egyéb nyelvű:	7

Vallásra nézve:

Ev. ref.	9038
Római katolikus:	803
Ág. ev.	698
Zsidó	305
Görög kath.	7
Unitárius	2
Görög keleti	6
Egyéb ker.	8

Gyoma 1830-ban mezőváros lőn, 1840-től kezdve az egyik megyei esküdt itt lakott
1877-ben pedig Szolgabírói Székhely lett.

V é g e

**Gyoma község belügyeit illető események leírása
más kútforrások után az 1717-dik évtől**

Leírta:

K. Nagy András

1837 – 1923.

1910. Február hóban

II. füzet

G y o m a község helysége és több szomszéd helységekkel az 1682-ik évben a török és tatár által elpusztítván, lakosai elszéledtek. Pusztaságban állván mintegy 35 esztendeig.

Ezen pusztítás történt I. Leopold római császár és Magyar Király uralkodásának 25-ik évében; melyben Tököli Imre támadást indítván felső magyar ország nagyobb részét elfoglalta. De a maga erejéhez nem bízván, magát a Törökkel egyesítette és bejött Magyarországra, s az országnak sok nyugtalanságot okozott.

Ezek után III-ik Károly magyar király 6-ik esztendejében újólág megülték ezen lakhelyet 1717-ik esztendőben Mindszent havában.

Az időtől fogva előljárók és nótáriusok következnek eszerint:

Első bíró Jeges Mátyás egyszersmind nótárius is 1718 – 19 – 20 és 21-ben.

Ez időben 1719. készült az első templom nádból. Az időben Örmény (származású bérlő) bírta fél halmot 30 váltó forint mellett. A gyomai gazdák is akarták kivenni 40 Frt árenda mellett, de Jeges Mátyás hírt adott az Örménynek. Mikor már a gyomai gazdák mentek Gyulára, akkor ez jött visszafelé, kivette 50 váltó forintért. Azt megtudván a gazdák annyira felfegyverkeztek Jeges ellen, hogy maguk közt meg sem tűrték – Tarcsát akkor ülték meg – oda ment Jeges lakni, ahol még most is vannak maradékai, amelyek most Martiak.

A fél halom régóta a M. Berényiek kezén van. Lett utána Biró Kós Ferencz 1722-23-24 és 25-ben. Nótárius Nagy Pál Ferencz 20 esztendeig. Ez időben készült a második templom, de csak sövényből és sárból.

1726 – 27 és 27-ban bíró Nyilas Gergely.

1729 – 30 és 31-ben bíró Biró János.

1732 – 33-ban Szabó Péter, ennek bíróságában vetődött ki az adó (taksa) a lakosokra. Annak előtte kevés volt, kitelt a helység csekély jövedelméből. Szabó Pétert nem is marasztották tovább, mintha ő lett volna oka a taksa kivetésének.

1734 – 35-36 és 37-ben bíró Takó András ennek bíróságában készült a harmadik Templom vályogból. Ennek idejében öntötték a nagy harangot is. Ekkor volt a ráczi Péteró lázadás, mely csakhamar lecsendesített. Ennek indítói Budán halállal büntették.

1738 – 39 és 40-ben bíró Kovács Márton. Ez időben Törökországon nagy döghalál uralkodott és csakhamar Erdélybe, Magyarországra s három esztendő alatt az egész országban elterjedt. Ez időben készült a torony is Zágonyi Márton prédikátor által (alatt?).

1719 – 1862-ig a következő prédikátorok működtek: Cs(?)utny Miklós, Szöllősi István, Berhidai János, Zágonyi Márton, Hajdú János, Oltvai Gál András, Marjalaki Dániel. Heten 85 évig. Kollát Mihály 14 évig, Dávidházy Sámuel 1818-tól 1862 évig, vagyis 44 évig.

1741 és 42-ben bíró Oláh György. 3-ik nótárius Berzétei István lett 1741-ben. Szolgált 39 évig.

1743 – 44 és 45-ben Csath Nagy János bíró.

1746- 47-48 és 49-ben író D. Kovács János

1743 – 44 és 45-ben Csath Nagy János bíró.

1746- 47-48 és 49-ben író D. Kovács János

1750 – 51 és 52-ben bíró: Szántai Nagy András

1753 – 54-55 és 56-ban bíró: Csath Nagy János

1757 – 58 és 59-ben D. Kovács János

1760-ban bíró: Bódor János, aki Török atyától és keresztény anyától származott. Ennek idejében készült a negyedik templom nagy faragott fából és sárból.

1761 és 62, bíró: Oláh György

1763 és 64-ben bíró: Biró János, mely időben meghalt a nagy sáros télben; mert olyan sár volt, hogy az embernek térdig ért, hogy gyalog sem lehetett menni.

1765 – 66-67-68 és 69-be bíró: Kis Csapó András. Ennek bíróságában fogták és osztották fel Póhalmot szántóföldnek.

1771 és 72-ben bíró: D. Kovács János, ennek idejében készült az 5-ik templom, de csak égetetlen téglából és fent állott 39 esztendeig.

1772-ik évben február 8-án kiadott urbáriális tabella

A t e l k e s g a z d á k r a nézve: (!)

Volt 210 telkes gazda jobbágyhelynek

minősége:	54	3/8
Pozsonyi mérőre való belsőség:	33	4/8
Szántóföld holdakban külsőség:	3272	2/8
Két embervágó (kaszás):	510	2/8
Szántáskor négy egyébként két marhás igás:	3450	16/56
vagy e helyett gyalog napszám:	6900	19/28
Árenda évenként: forint	203	
Kifőzött vaj itcze:	66	76/224
Kappan:	132	79/112
Csirke:	132	79/112
Tojás:	796	3/16

Fonás helyett az Uraság kenderből és lenből a kilencedet választotta. Arra ne egyezett ki – a fent elősoroltak – a vajtól kezdve a kilenced helyett fizettek ki-ki az uraságnak.

Z s e l l é r e k

Száma volt házas:	112	
Pozsonyi mérőre való belsőség:	14	7/8
Szántóföld holdakban külsőség:	268	3/8
Rét embervágó (kaszás):	101	
Gyalog napszám:	2034	
Árenda forint	113	

12 n a p o s (robot) h á z a t l a n o k (zsellér)

Száma:	40	
Szántó föld külső holdakban:	43	2/8
Rét embervágó (kaszás):	17	4/8
Jobbágyhely pozsonyi mérő		1/8
Szántó föld holdakban:	9	
Szekeres nap:	9	3/.
Vagy e helyett nap:	18	3/.
Kaszás napszám:	1	
Árenda Ft.:	1	
Fonás helyett kilenczed:		
Kifőzött vaj:		39/8?
Kappan:		39/8?
Csirke:		39/.
Tojás:		25/.

A kilencedet adták mindenféle termésből. Búza, árpa, zab, köles, tengeri, lencse, borsó, paszulyból: szemül. Borból, bárányból, méhből, káposztából és kenderből – melyet vagy megadtak, vagy árendáltak. -

Ezen kívül minden esztendőben 20 pár t e k n ő s b é k á t váltottak meg párját 9 krajcárjával.(!) Mikor az uraság lejött harmadik negyedik évben, konyhára valót adtak közösen 300 tojást, 10 tyúkot, 20 csirkét, 6 kappant, 4 pulykát, 4 ludat, 6 ruczát, 6 galambfiút, 18 itcze vaját, 1 borjút, 1 bárányt és 1 malacot.

Aláírók: Berzétai István jegyző, Nagy András bíró, Oláh György törvénybíró, Kovács János esküdt, Pólus János esküdt, Bácsi János esküdt.

A helységnek mintegy 1000 akóra való bora terem télire való: De nyáron nem lehet tartani. Mindenki mérhette a bort Szentmihályi naptól Szentgyörgy napig.

R o b o t 1 7 7 2 –ben

Minden házhelyes kap 34 hold szántót, 24 hold kaszálóra való rétet. Minden házhely 2 pozsonyi mérőre valót, ha annyi nem lenne, akkor szántóban kapja ki a hijját.

Minden egészhelyes köteles minden héten egy napot két marhával, szekérrel, - szántáskor négy marhával, ha nincs annyi, akkor kettő össze fog s így két napot dolgozni maga barmával, s ezt csak egyszer minden esztendőben.

Marhás munka helyett pedig minden héten két kézi napot dolgozni; ennyit fél és 1/8 telkesek. Kétszerezhetette a marhás és gyalog napot, de beszámítva később. A zsellérek nem szoríthatnak duplán. Úgy intézve, hogy az összes szolgálatok ¼ része téli hónapokra maradjon. Minden zsellér 18 napot, házatlan 12 napot tartozott szolgálni. Egy házhelyesnek – egésztelek – ezen kívül évenként hosszú fuvart kellett teljesíteni. Megváltani nem lehetett. A kilenczedet tartozott maga a határba bárhová vinni. Vadászatra három nap. Minden házas és jobbágy minden évben 1 forintot fizetni. A lakók nem fizettek.

1773 és 74-benbíró: G. Szabó János

1775 –76 és 77ben bíró: Biró Péter. Ez időben készült az iskola is és kántorlakás és egy helység istálló.

1778 és 79-ben bíró: Szalóki Nagy András. Ekkor öntötték a kisebbik harangot.

1780 és 81-ben Kis Csapó András a bíró.

1782 és 83-ban Szalóki Nagy András bíró. Ennek bíróságában osztotta el a felsőség (József császár) az egész országban a földet.

Berzétai István ez időben halt meg, tavasszal, szolgált 39 évig. Lett helyette: (t.i. nótárius) Fábíán József két évig.

1784 és 85-ben bíró: Szilágyi László, akkor négy évig Török háború volt. Ennek bíróságában készült a nagy pincze kocsmá.

1784-ben Szabó János lett a nótárius és szolgált 14. évig.

1785 – 86 és 87-ben bíró: Biró János.

1788-ban bíró: Szilágyi László.

1789 és 90-ben bíró: Bódvai István, ennek bíróságában 90-ben volt a nagy szárazság és szükség, amikor 10 pengő frt. volt egy köből búza.

1791 – 92 és 93-ban bíró: Szilágyi Mihály, akkor tették le a mostani torony fundamentumát. 91-ben volt olyan bő esztendő, hogy még a Bánomkert háton és Sóska háton is sok baglya széna volt. Ekkor vágódtak a hídnak való fák (de hol?) és a helyszínére el is hordták. (tehát a gyomai határban?)

1794 és 95-ben bíró: Bódvai István.

1794-ben készült el a híd.

1796-ban bíró: Szilágyi Mihály. Akkor készült a jegyzői lakás.

1798 és 99-be bíró: Molnár Mihály. Ennek bíróságában lett Nagy Sándor nótárius és szolgált 17 évig.

1800-ban bíró: Szilágyi Mihály.

1801-ben bíró: Szendrei János

1802 és 803-ban bíró: Szilágyi Mihály.

1804 és 805-ben Csapó Mihály bíró.

1806 – 807 és 808-ban bíró: Debreczeni András.

1809 és 10-ben bíró: Biró (P?) Péter. 1809-ben tették le a mostani templom fundamentumát.

1811 és 12-ben bíró: Cseri János, ezen időben készült a helység háza.

1813-ban bíró: Molnár Mihály, ennek bíróságában augusztus 8-án szentelődött fel a most meglévő hatodik templom. Ebben az esztendőben volt nagyszárazság is szükség és drágaság.

1814-re kelvén volt nagy ára a búzának, egy köből búza volt 70 váltó forint, egy köből tengeri 50 frt. Ebben az esztendőben, Szatmár megyében és a Szilágyságban éhen haltak sokan 13.000 ezer vétetett számba.

1814-ben bíró: Debreczeni András.

1815- 16 és 17-ben bíró: Szilágyi János, ennek bíróságában lett Körödi József nótárius és szolgált négy és fél évig. 1816. január 29-én olyan szélvész és fergeteg volt mely számtalan sok jószágot még az istállóban rakásra ölt és sok torony tetejét ledöntötte úgy a Gyomait,

Ványait, M. Berényit. Ugyanazon év tavaszán volt az a rettenetes vízáradás, hogy csak csaknem elmerült a föld, a házakból dézsával kellett a vizet hordani.

1818-ban bíró: Szilágyi Mihály, ebben az esztendőben kezdődött a hídreparálás, mely több év után mehetett tökéletességre. Elkészült 1820-ban. Ezen esztendőben eltelve az árendálási idő s már tovább a terhes árendát nem bírhatván. A még terhesebb Urbáriumot kénytelenítették felvenni, mely tartott 1848-ig, vagyis forradalomig. Ezen esztendőben töltötték a gátat a K Ladányiak és M. Túriak az ország útjában, melyek emlékezetet érdemelnek. Ugyanezen évben lett Pecz István nótárius és szolgált 7 évig.

1819-ben bíró: Biró P. János.

1820-ban bíró: G. Szabó János

1821-ben Debreczeni András: bíró. Ekkor maradt el a Póhalmi egyik forduló ugar.

1822-ben bíró: Biró P. János ebben az esztendőben június 8-án volt nagy jégeső.

1823-ban bíró: Fekete István.

1824 – 25 és 26-ban bíró: D. Kovács Mihály.

1827-ben bíró: Fekete János. Ekkor lett nótárius Szilágyi István és szolgált 10 évig.

1828-ban bíró: Biró P. János. Ekkor épült fel a torony teteje, mely 1816 óta csonkán állott.

1829-ben Biró P. János, ekkor az eklézsianak egy élettartó magtár épült. Ezen esztendő július 1-én este 7 és 8 óra közt a föld megrendült annyira, hogy akik széken ültek úgy tetszett, mintha a fejük szédült volna.

1830 – 31 – 32 és 33-ban bíró: Marjai István. 1830. akkor volt az első vásár, mely alkalommal a M-Turiak a vásárt szét akarták verni és ők mentek vissza véres fejjel. Ekkor olyan havas tél volt, hogy a lónak hasig ért mindenütt, leesett november 15-én és március végén olvadt el, 1831-ben melyből nagy árvíz lett. Ebben az évben uralkodott a döghalál is (Cholera), háromféle nyavalya: hányás, hasmenés, epemirigy. 1832-ben történt a legelő elkülönítés az uraság földjétől. A hosszas pernek végre egyesség lett a vége. Kapott a község:

7106-1300 □-öles-hold legelőt	7106 hold
Utak és használatlant	<u>511 hold</u>
Urbáliális házhely	247 2/8
Szabad házhely	7
Házhely összesen:	<u>254 2/8</u>
Zsellértelek 550-68 hold 3/4 házhelytelek	68 3/4
vagyis egész házhelyek (száma)	323 egész

házhelyek után vette által legelőjét 7166 hold használható és 511 hold utak és használatlan összesen 7617 holdakban.

Ezenkívül:

Libalegelő, vályogvető gödrök címén	200 hold
Az utak kihagyásával, Dél felől a Pocos kerttől a Bánom kertig.	140 hold
A Granáriumtól a Holtkörösig	60 hold
A Révlaposon a töltésen kétfelől a városé	132 hold

1832. november 15.

1834-ben bíró: G. Szabó Ferenc. Ekkor lett Kalocsa István nótárius és szolgált 14. évig. Ebben az évben volt annyi bor, hogy hordóval nem győzték, vályúkra, hajóra töltötték, egy akó bor 30 frt volt.

1835-ben bíró: Fekete István. Ekkor volt nagy marhavész, úgy hogy akinek volt 30 db alig maradt három vagy négy.

1836-ban bíró: Ns.(nemes) Krucsó István. Ebben az esztendőben volt a nagy szűk idő, sem legelő sem kaszáló nem volt a jószágnak. A marhákat, juhokat felébe-harmadába adták telelni. A cholera is, a marhadög is uralkodott.

1837-ben bíró: Biró Péter, ez évben bőven termett minden.

1838 és 39-ben bíró: Kis József lett. 38-ban sok hó és nagy árvíz, még júliusban is áradt.

1840-ben bíró: Ns. Kruchió Mihály, ekkor volt a rendtartás mindenben.

1841 –ben bíró: Diószegi Mihály, ennek bíróságában öntötték a két nagyobb harangot.

1842-ben ismét bíró: Diószegi Mihály.

1843-44-45 és 46-ban bíró: Debreczeni András.

1845-ben lett segédlelkész Bencze István

1847-ben bíró: Kis István. Ennek bíróságában 40 váltó frt volt egy köből búza ára.

1848-ban bíró: Csapó János. Ennek bíróságában március 15-én tölti ki a forradalom (!), mely egész Ausztriát megtörte és tartott 1849. augusztus 15-ig, midőn a muszka segítségével és Görgey árulásával Világosnál a magyarok a fegyvert lerakták. Sokan külföldre menekültek, sokan vér tanú halált szenvedtek. 1848. április 8-án volt a nagy tűzvész, melyben templomunk tornyostul, két harang is megolvadt, iskola, városháza s több épületek áldozatul estek. De ugyanazon évben fel is épültek. Ekkor lett Csath N. János jegyző, aki addig rektor volt és szolgált 4 évig. Ekkor bankócsinálásért elfogták harmadmagával.

1848-ben bíró: Kruchió Mihály.

1850-51-52-53-54-55-56-57-58 és 59-ben Debreczeni András bíró az egész abszolút rendszer alatt. 1851-ben jött be a finánc, zsandár, stempli, százalék és fogyasztás (borfogyasztási adó). Ekkor osztották ki a zsellérek földjét.

1852-ben Tóth Mihály és Csörgei Lajos jegyző. Tóth Károly szolgált 7 évig. 1855-ben volt a nagy árvíz, a Körösön túli földeket teljesen elborította. Ekkor készült a templomi orgona, Szolnokból hozták neki a deszkát. 1854. első orgonista kántor Veres Sándor volt és szolgált 13. évig.

1857-ben kezdték a vasutat építeni és 1858-ban május 1-én indult el Gyoma alatt, s tartottak nagy ünnepélyt.

1859-ben volt az Osztrák-Olasz háború. Akkor vesztette el az Osztrák Olaszországot és lett az olasz egység.

1860 és 61-ben bíró: Pikó Pál, s nem engedett adót fizetni, ez okból 61-ben katonaság jött; s az hajtotta be az adót.

1862-ben bíró: Domokos János.

1863-ban bíró: Cs(apó) Kruchió József, ekkor volt a nagy szárazság és szükség a lakosságot vetőmaggal, élelemmel és pénzzel az állam látta el.

1862-ben halt meg Dávidházy Sámuel, és rendes lelkész lett Bencze István és Kása Dániel egyenlő fizetéssel.

1864-65-66 és 67-ben bíró: Kruchió József. 1864 és 65-ben bő termés volt. 1866. május 25-én olyan nagy fagy volt, hogy minden elfagyott. 1866-ban volt az Osztrák- Porosz háború, mely (utóbbi) az osztrákok legyőzték és be is jött Pozsonyig, ahol csapata is volt. 1867-ben Varga Károly orgonista kántor.

1868 és 69-ben bíró: Kovács János. 1868-ban lemondott mind a két jegyző Csörgei Lajos és Lózsa Albert és lettek helyettük: Kovács Mihály és Konrád Sámuel. 1868-ban bő termés és 69-ben szűk termés volt. 1868-ban Kása Dániel lelkész meghalt, s lett helyette Dávidházy László.

1869. május 2-án nagy fagy volt.

1870 és 71-ben bíró: Kalocsa Lajos. Ekkor olyan vízáradás amilyen még addig nem volt, sok baj volt vele. 1870-ben meghalt Dávidházy László és helyette Garzó Gyula lett lelkésze 1871-ben megválasztva.

1872 és 73 és 74-ben bíró: Kovács János. 1872-ben januárban volt olyan fergeteg, hogy a házból ki sem lehetett menni, akkor volt olyan nagy földárja, hogy a házakban felfakadt a víz. 1872-ben Kovács Mihály és Konrád Sámuel jegyzők lemondtak s ideiglenesen lettek Vidovszky Ferenc és Fábry Károly. Később jegyzők lettek: Vidovszky Ferenc és Hagyó Kovács Sándor.

1873-ban volt a nagy cholera, mely tartott július 1-től szeptember végéig, melyben elhaltak vagy 400-an. Azon év (1873) telén nem volt sem hó, sem eső, sem hideg, csak a nagy száraz szelek. 1874-ben is száraz tél és tavasz volt, mégis májusban annyira feláradt a víz, hogy mióta nyomát megülték, azóta oly magas nem volt. Ez évben kevés búza, és kukorica, széna meg semmi sem termett.

Akkor (1874) lett Pásztor József kántor.

1878-ban szeptember 14-én itt utazott a király és Gyomán kiszállt.

1875-76-ban és 77-ben bíró: Kruchió József. 1875-ben volt olyan villámlás február 26-án, égzengés, hogy reggel 7 órától 8-ig tartott. 1876-ban ismét olyan árvíz volt, melyre még a legidősebb emberek sem emlékeztek. 1877-ben bő esztendő volt, sok búza, tengeri, széna termett. De a víz is annyira feláradt, hogy éjjel nappal gátat töltöttek.

1878-79 és 80-ban bíró: Kruchió József. 1878-ban lett Szolgabírói Járási Székhely Gyoma. Szolgabíró lett Debreczeni Endre. 1878-79. épült a katolikus templom. 1878-ban volt a Boszniai hadjárat. 1879 és 80-ban sok eső volt, a lapos földeket elborította a vadvíz. 1879-ben búza kevés, bor sok termett. 1878-ban lett Házy Imre III. jegyzőnek megválasztva. 1879-ben újított meg a templom és torony és fel lett kerítve vasrostéllal. Úgyszintén akkor (1879) készült a negyedik nagyharang, felszereléssel 40 mázsa, 6000 frt-ért. Sok eső volt és sár.

1881-ben bíró: Szerető Imre, ebben az esztendőben volt a rettenetes árvíz és földárja. A lakosság örökös védekezéssel foglalkozott. Elszaggatta (t.i. a lakosság) a gátakat csak a Város körül védekezett. A lakosság mindig költözködött a magasabb helyekre, vasúti kocsikba ki hova tudott úgy megrémülni a lakosság, s ha a katonaság nem jön elvitte volna a községet, mint Tarcsát. De azután vasúton átment április 4-én, akkor könnyebben bírtak

védekezni, miután körgátat vontak zsákokkal és deszkákkal. Szőlőskertek is mind víz alatt voltak, úgy a legelő is, kaszáló egész nyáron. Őszre lett rengeteg hal a kint maradt vizekben.

1882-83-ban bíró: Biró Albert, ez jó esztendő volt termett bőven minden. 1883-ban középtermés volt, bor sok termett, alig lelték helyét, mégis drága volt ltr-je 16 kr. (krajczár), akója 4-5 forint. Ekkor (1883) készült az Uradalmi Árvaház. Ekkor volt a Catasteri felmérés az egész határon s az adó is megszaporodott.

1881-82-be épült a község körül körsánc a Körös mentén a védgát, a Pocos kert egy részének kicserélése s a faiskola oda áthelyezése. 1882. az első Óvoda felállítása.

1883. a vasút utca kikövezése.

1884-85 és 86-ban bíró: Kruchió József, meghalt 86-ban s lett helyette az év végéig Csalah József. 1885-ben épült a központi fiúiskola. 1886-ban Bencze István lelkész meghalt, helyette Kálmán Farkas lelkész lett megválasztva.

1887-ben bíró: Fekete Mihály, de lemondott. Ugyanakkor bíró lett Biró Benedek, de az nem fogadta el. (gazdasági válság).

1887-ben meghalt Debreczeni Endre szolgabíró s lett helyette Fábry Sándor, ugyanazon évben lemondott Hagyó Kovács Sándor jegyző és lett helyette II-ik jegyző Házy Imre. Ugyanakkor III-ik jegyző lett Herczeg József. Ugyanazon évben (1887) helyezett át az országos vásár a vasút melletti térre. Ugyanazon évben (1887) osztatott fel a közlegelő. 1887-88 és 89-ben bíró: Csapó Mihály, akkor folyt a Körös Szabályozás, 1888-ban készült az új Körösön az első vashíd. 1889-ben Fábry Sándor Békés megyei Főjegyző lett, s helyette főszolgabíró Rohoska Mihály lett. Szolgabíró Jantyik Mihály.

1889-ben záratott el a Körös folyó a város alatt. 1889-ben kezdték építeni az új városházát és (18) 90-ben fejeztetett be. Melynek emlékirata itt e helyen mellékeltek. (Kovács Gergely ny. tanár birtokában.)

1890-91 és 92-ben bíró: Csapó Mihály. 1891-ben helyeztette a révlaposra a faiskola és szőlőtelep, egyúttal népkert is alakítatott (ez a liget), faiskola 6 hold, szőlőtelep 4 hold, népkert 10 hold. Ugyanazon (1891) évben II-ik óvoda felállítása és házvétele, és I-ső óvoda újraépítése.

1893-94 és 95-ben bíró Kruchió Albert 1893-ban készült az I-ső ártézi kút Bere mellett. (Arany János út végén.) (18) 94-ben vétetett meg a Házy Sámuel féle ház szegény és kórháznak.

1896-97 és 98-ban bíró: Kruchió Albert. Az 1896-ik évben lett megünnepelve Magyarország ezredéves fennállása, mely következő sorrendben tartatott meg. Melynek költsége fedezésére a képviselőtestület 1000 Ft-t szavazott meg a fogyasztási adópénztárból. Május 9-én az összes iskolás gyermekek és leányok zászlók alatt a református templomba mentek a tanítóik vezetése alatt istentiszteletre és annak végeztével három újszülöttet kereszteltek: nevezetesen T. Kocsis Lajos és K. Nagy Eszter szülők gyermeke T. Kocsis Gábort.

K. Juhász Lajos és Korda Julianna gyermekök K. Juhász Sándort; és Szántó Lajos és Tandi Erzsébet leányok Tandi Erzsébetet; istentisztelet végeztével az összes iskolások, zeneszó és zászlók alatt kivonultak a vásártérre, ahol részükre sátorok alatt ebédet készítettek és megvendégelték őket, mintegy 1500 gyermeket. Másnap május 10-én az egész város

ünnepezt a következő sorrendben: Reggel toronyzene, azután zeneszóval a városban körmenet; 8 órakor az összes templomban istentisztelet; 10 órakor képviselőtestületi díszközgyűlés; délután egy órakor gyülekezés a piactéren. Az ifjúság fehér bő- ing és gaty Magyar lajbi és nyakravaló, a kalap mellett árvaleány haj. A lányok magyar ingváll és magyar zsinóros pruszlik, nemzeti színű szalag a vállon átvetve, férfi és nő párosával zászló alatt sorakozva. Utána a felsőbb leányiskolai tanulók festő ruhában párosával; a tűzoltók, 48 – as öreg honvédek, előjárók, képviselők, Casinó, olvasóköri, ipartestület és a nagyközönség a piactéren kört formáltak énekelve a Himnuszt. Annak végeztével Dr. Bacs Lajos ügyvéd méltatta a nagy nap jelentőségét. Utána a Szózatot elénekelte a nagy közönség. S megindult a menet a vásártérre. Elöl az ifjúság férfi és nő párosával, utána sorrendben az előbb felsoroltak s megkezdődött a népmulatság. Volt verseny táncz, póznamászás, lepényevés zsákba futás és számárfutás verseny. Sátrak voltak építve, a zene ingyen a sör 5 kr. paharankint mulatás, tetszés szerint. Tintacerezával utólag beírva... Ez az ünnep az én tervem szerint folyt le, NA...

1898-ban Vidovszky Ferenc I-ső jegyző lemondott és Házy Imre lett helyette. II.-ik jegyző lett Kovács János, III.-ik jegyző Péterman József.

1899-1900 és 1901-ben bíró: Kruchió Albert, 1899-ben épült a népkerti pavilon. 1900-ban ünnepezt meg a Századik év (századforduló) január 1-én.

1902-1903 és 1904-ben bíró: Kató Gábor. 1902-ben szeptember 19-én lett megünnepezt díszközgyűléssel és este kivilágítással Kossuth Lajos születésének 100-dik évfordulója, mely alkalommal a képviselőtestület 1000 koronát szavazott meg a Gyomán felállítandó Kossuth szoborra. 1903-ban vétetett meg a község által az Uradalomtól a vásár és piac helypénz szedés joga 30.000 koronáért (!). A piactér része ki is köveztetett.

1904-ben épült a város új istállója 13.000 korona költséggel.

1905-1906 és 1907-ben bíró: Szabó József. 1905-ban készült az Endrődi úton lévő II.-ik ártézi kút. 1906-ban épült az új városházi cselédlak 7100 K. költséggel. Ugyanazon évben (1906) záratták el a bikákat a legelőjüktől a közönséget a Körös folyótól, Poczozugi körösalyi földtulajdonosok hatósági beavatkozás folytán 18 évi közhasználat után. 1907-ben vette meg az uradalomtól a vendéglőt Holler Sámuel 30.000 koronáért. Ugyanazon évben (1907) halt meg Kálmán Farkas lelkész, helyette Harsányi Pál lett megválasztva.

1908 évben adattak el a többi uradalmi épületek. A számtartói lakot Kiss Endre, a kastélyt egy üres portával a Gyomai Takarékpénztár 36.000 koronáért, két üres portát a város, az irodát Harkányi báró egy üres portával, az üveggertet Péterman József III.-ik főjegyző. 1908-ban készült a harmadik ártézi kút. Ugyanazon évben (1908) halt meg Garzó Gyula lelkész és helyette meg lett választva Dombi Béla lelkész. Megjegyzendő, hogy úgy Garzó Gyula, mint Dombi Béla Tolna Vármegye Gyöng városából, mint lelkész tanárok lettek megválasztva.

1908-909 és 910-ben bíró: Szabó József. 1908-ban készült a kövesút a hídig.

1909-ben készült egészen ujjon a Körösön a vashíd. 1909-ben Rohoska Mihály főszolgabíró nyugdíjba vonult és lett helyette Konkoly Tihamér főszolgabíró. 1910-ben lett Gyomától Körösladányig kövesút. Ugyanazon évben mondott le Jantyk Mihály szolgabíró s lett helyette Kis László. Ugyanazon évben (1910) október havában gyűjtogatás folytán égett le a nagyvendéglő, a régi városház épület egy iskolai istálló a nagy szélvészben s az volt a

szerencse, hogy nagyobb cserepes épületek állottak ellent a nagyobb szerencsétlenségnek. Ugyanazon évben (1910) tiszt. Kálmán Farkasnak közadakozás folytán sírkövet állítottak és azt ünnepélyesen fel is szentelték.

1911-1912-ben bíró: Szabó József. Ugyanazon évben épült az Uri Casinó. Ugyanazon évben épült az ismétlő és ipari iskola és a Népkert pavilon kibővítése, a Holler vendéglő felépítése és a piactér egy részének megváltása. Ugyanazon évben (1912) Szabó József bíró lemondott. Bíró lett 1913-ban Csapó János.

Eddig tartott a K. Nagy András tollal írt feljegyzése. K. Nagy András, aki 1913-ban a 76 évet betöltötte (1837. XI. 7. született) már a további bejegyzéseket reszkető kézzel, tintaceruzával folytatta. Ezek a feljegyzések már csak általánosságok az akkori nehéz időkből és csak a reflexiók érdekesek amint a következőkben látjuk...

1913 év december 14-én ünnepelte meg Gyoma református templom felépítésének 100 éves évfordulóját. Az ünnepség műsorát K. Nagy András az akkori Békés megyei közlönyből kivágta és beragasztotta a tudósítást. Kultúrtörténeti érdekessége a műsornak a Gyomai Dalárda szereplése (karvezető Varga Kálmán ref. tanító). Előadtak egy-egy Rossini, Beethoven művet és a Szózatot és Hymnust.

1915-ben Csapó János (bíró) meghalt lett helyette Szilágyi Ferenc.

1914-ben merénylet következtében a szerbek elpusztították Ferdinánd trónörökös nejével együtt. Ebből kifolyólag lett világháború és tartott 1918. október 31-ig. Amikor a sok szenvedés után Magyarország az Osztrák Háztól elszakadt, lemondatták a királyt és Károlyi Mihály vezetése alatt Köztársasággá alakult.

1917-ben Dombi Béla lelkész lemondott, helyette meg lett választva Répás Pál Tolna megyei Fadd-i lelkész. De ez a dicsőség (t.i. a polgári Károlyi f. köztársaság) rövid ideig tartott, a nép forrongott a kommunizmusba csapott által, a vagyoni egyenlőségét követelte, ami tiéd az az enyém is, ezekből Károlyi lemondott, a nép szabadjára lett bocsátva.

A nagyhatalmak pedig megrendszabályozni akarván a népet, a Románokat bízta meg a rend helyreállításával. 1919. május hóban megszállták Gyomát is. Az itt levő katonaság elvonult előlük. Elhajtották a fiatalságot, kocsikat, gulyát, sertésnyáját. Élelmiszereket, pénzt összeszedtek, úgy vonultak el a románok elől, azóta románok tartják megszállva Gyomát is. 1920-ban kivonultak a (románok) kifosztva Gyomát. A Nemzeti hadsereg pedig bevonult.

1922-ben a háború alatt elvitt három harang helyett egy nagyharang 18 mázsás már megérkezett azt a toronyba szeptember 7-ik napján fel is húzták. 1922-ben az előljáróság újra lett választva, a voltak kimaradtak, Szabó József lett a bíró.

1923-ban az elmaradt két harang is megérkezett s azt június 8-án fel is húzták a toronyba. Annak ünnepélyére Dr. Balthazar püspök úr is megérkezett... A reszketős kézzel írott soroknak itt véget vetett a mostmár 86 éves K. Nagy András krónikáiról.

Az I.-II. Füzetben lemásolt K. Nagy András féle Krónika egy vonalazott kockás fedelű füzetbe nagy részben tintával van írva. Örzi Kovács Gergely nyugalmazott ipari iskolai tanár. Gyoma, Felszabadulás út 1. szám.